

SVANESUND

Sedan urminnes tider har Svanesund varit den bästa överfartsplatsen mellan Orust och fastlandet. På båda sidor leder naturliga färdvägar ända ned till stranden. Sundet är på grund av strömmen nästan alltid isfritt. Det öppna vattnet lockar vintertid ofta hit svanar, och detta har sannolikt givit sundet dess namn.

Från slutet av 1600-talet sköttes färjorna av gästgivaren, som anlidade roddare. På grund av strömmen användes breda kosterliknande båtar med köl. Om häst och vagn skulle över vid hårt väder hände det att åtta man fick kämpa vid årorna. Trots att sundet bara är 400 meter brett, kunde en sådan resa ta över en timma.

På Orustsidan lade färjan till vid en naturligt sluttande berghäll cirka tio meter söder om fyren. 1910 byggdes en stenbrygga på berg-hällen för den nya motorfärjan.

1921 flyttades färjeläget till nuvarande plats. På fastlandssidan har färjeläget flyttats tre gånger.

Före 1910 sköttes färjningen med roddbåt. Här har den stora ”hästefärjan” lagt till vid den sluttande berghällen. I mitten ligger tingshuset med sin stora veranda. Till vänster skymtar gästgiveriets gavel, en bit av ”röda magasinet” och en vedbod.

Byggnaden bakom tingshuset rymmer postkontor, bank och affär. Till höger ligger telegraf- och telefonstationen. Fotot visar Svanesund 1907. Av kartan framgår hur tilläggsplatserna flyttats.

Några årtal ur Svanesunds historia:

1501 meddelar kung Hans i ett brev att han ämnar sända skepp för att hämta timmer här. Det är första gången Svanesund nämns i skrift.

1594 visiterar Oslobiskopen Jens Nilssön Bohuslän, som då var norskt. Han nämner färjehuset vid Svanesund, som då troligen låg på fastlandssidan.

1645 nämns i skrift Anders färjman, den förste till namnet kände färjman som bor på Orustsidan.

1686 byggs här gästgiveri och tingshus för Orusts och Tjörns härader.

1755 ersätts det gamla tingshuset av ett nytt med tingssal i första våningen och ämbetsrum i den andra.

1809 byggs ett nytt gästgiveri. Ungefär samtidigt anläggs brännvinsbränneri, salteri och väderkvarn.

1860 Vid denna tid tillkommer spannmålsmagasinet och mitt emot tingshuset ett tvåvåningshus med postkontor, bank, affär och bostäder.

1907 följer kronprins Gustaf en fältmanöver i Bohuslän. Hans bil blir den första som sätts över på Orust. Den saltstänkta resan blir för mycket för bilen, som vägrar starta och måste ros tillbaka. Kronprinsen får fortsätta resan på Orust till häst.

1910 installeras den första motordrivna färjan. Som den är bred och fyrkantig får den omgående namnet "Bröbacken".

1911 brinner tingshuset, gästgiveriet och affärshuset ned till grunden. Gästgiverirörelsen upphör och tinget flyttar till Varekil.

1926 är de nya färjelägena klara och reguljär busstrafik mellan Stenungsund och Ellös upprättas.

1985 invigs dagens färjeläge. Året innan röjer man undan spannmålmagasinet och den 200-åriga poppeln, som överlevde branden 1911.

2001 uppsätts denna minnestavla i samband med Svanesunds 500-årsjubileum.

